

UNITÁRIUS ÉRTESÍTŐ

Unitárius Egyház — Budapesti Unitárius Egyházközség — Unitárius
Missióház Hivatalos Lapja

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, V., Koháry-utca 4.
Telefon: Aut. 174—24
A kéziratok minden hónap 10-ig,
illetve 20-ig küldendők be

Megjelenik kéthetenként
Előfizetési ára egy évre 4 P.
Előfizetési díjak az Unitárius Egyház-
község (Budapest) címére küldendők.
Postacsekkszám 30.400

Főszerkesztő: **BARABÁS ISTVÁN** ♦ Felelős szerkesztő: **IVÁN LÁSZLÓ**

Dr. Daniel Gábor báró elnöki megnyitó beszéde

a Dávid Ferenc Egylet 1932. január havi estélyén.

Önök előtt tartott első előadásomban ismerttettem azokat az elveket, amelyek alapján Egyesületünk működik és hivatását betölteni törekszik. Már akkor, ezelőtt egy évvel utaltam arra, hogy bármennyire szűkek természetesen azok a keretek, melyek között tevékenységünket kifejthetjük, mégis mindinkább mutatkozni fog ezen és hasonló egyesületek nemzeti és valláserkölcsei fontossága, mert mindinkább nemzeti és erkölcsi létkérdéssé válik a keresztény vallásos és erkölcsi élet, a hitfelekezetek közötti testvéri szeretet, a nemzeti öntudat és hazafias érzés ápolása és fejlesztése. Ezek nélkül nem tartható fenn az állam, ezek nélkül származhat csak a nemzetiség. Ért nyernek érvényesülésükre azok a bomlasztó erők, amelyek kikezdenek a nemzetet és családot, vallást és erkölcsöt, megsemmisítéssel fenyegetik a világrendet, rothadást terjesztenek mindenfelé, anélkül, hogy e rothadásból, anélkül, hogy e rombolásból egy jobb világrend kialakulásának lehetősége mutatkozna.

A világháború vihara elvonult, de a vihar után sem sütött ki a nap és nem jött, miként a természetben jönni szokott, utána a felüdülés. Győzők és legyőzöttek ma is ellenségként állanak egymással szemben és mindnyájuk mögött fenyegető rémként, prédára éhesen leselkedik az Oroszországban állammá szervezett bolsevizmus, mely egy szebb jövő reményével szédíti terroresapatokkal összetartott

híveit, kiknek szebb jövő végeredményeként a mai élelmiszeradagoknak ötszörösét helyezi kilátásba. És a mai, a háborútól elfáradt, a megélhetés nehézségeitől ellankadt, vezéreiben bizalmukat vesztett körökben terjednek a romboló eszmék, megsemmisítéssel fenyegetve évszázadok építő munkáját.

Nem állíthatja senki, hogy a mai világrend átalakításra nem szorul. Mindenki érzi, hogy valahol hiba van, a szerkezet hibásan működik. Határaikat zárják el egymás elöl az államok, a vallási türelmetlenség fokozódik, emberek éheznek, a bűnözők száma állandóan növekszik, visszaélések tömegének híre kering. Hazájától elszakítva idegen népek uralma alatt tengődnek magyarok milliói és gyors változás lehetősége sehol sem kecsegtet.

E kétségbeejtő viszonyok között csakis azok tömörülése és szervekedése képes ellenállni a háború borzalmai, a békeszerződések kiáltó igazságtalansága, a leromlott gazdasági helyzet okozta szenvedés és elkeseredés által életrekeltett és kifejlesztett romboló erők érvényesülő hatásának, akik a jövőt a multak intézményei, tapasztalata és tanulsága alapján akarják felépíteni. A magyarság tömörülése, a nemzethez való törhetetlen ragaszkodás, a vallásfelekezetek közötti kölcsönös megértés és együttműködés, egymás megbecsülése, megértése és támogatása, az erkölcs tisztelete, azok az egyedüli utak, melyeken egy jobb jövő távoli reményével elindulni lehet és amely utakon Egyesületünk haladni kíván.

Mi, erdélyiek, sokat tanulhatunk szülőföldünk multjából. Megtanulhatjuk azt, hogy népünk történetében nincs oly reménytelen helyzet, melyből kivezető út ne volna, hogy a történelem legnehezebb napjaiban mindig egymásra találtak azok, akik a kor megértésével a velök egyetértők tömörülésével, háláliszályok és árulás és hatalmas külső ellenség dacára meg tudták menteni a jövőnek a székeségét és erdélyi magyarságot. De sokat tanulhatunk ellenségeink történetéből is, akik közül a csehek függőségének és államiságának kiinduló pontja a háború alatt a külföld, Amerika volt és a szerbek-től, akik nem adták fel a küzdelmet akkor sem, amikor úgyszólván országukon kívülről indultak újabb és sajnos, sikeres támadásra.

Egyesületünk egy kis tömörülés, mely Erdély földjéből nőtt ki és megőrizve székesy jellegét, ápolja azt a testvéri szeretetet és együttérzést, mely az erdélyieket egyrészt egymáshoz, másrészt Nagy-Magyarország más származású lakóihoz mindenkor fűzte vallási és társadalmi megkülönböztetés nélkül.

Eme együttérzés előmozdítását szolgálja mai estélyünk is, melyen hazánk mai nagy költője mellett kiváló művészek fognak mindnyájunkat gyönyörködtetni.

„Protestáns Hét“.

Csécsi Nagy Imre, a Bethlen Gábor Szövetség ügyvezető társelnöke a Szövetség legutóbbi választmányi ülésén vetette fel azt a gondolatot, hogy évente egyszer a protestáns egyházak, *tehát a református, evangélikus és unitárius egyházak vezetői* „Protestáns Hetet“ tartsanak.

Előttünk ez a gondolat nem új, mert hiszen *Dimény Mózes* köri felügyelő-gondnokunk már 1929-ben indítványozta ezt. Igaz, azzal a különbséggel, hogy ő minden vallásfelekezetet sorompóba akart állítani az *istentagadás és hitetlenség ellen*.

Csécsi Nagy indítványa a protestánsokra korlátozná a megmozdulást. Ebbe a mozgalomba, amint látjuk, minket is bevonnának — a hivatalos állásponttal ellentétben, — mint *protestánsokat*. Nekünk — sajnos — olyasféle szövetségünk, mint a Kalvin- és Luther-szövetség, nincsen. De meg lehetne alakítani a Magyar Unitáriusok Szövetségét, mert a Dávid Ferenc Egyesület kulturális egyesület elsősorban, amit például utcai fölvonulásban nem szívesen látnánk.

Mi minden megmozdulást, amely az összetartozandóság érzését munkálja, örömmel fogadunk. A Bethlen Gábor Szövetség társadalmi alakulat s mint ilyen, testvérfelekezetnek ismeri el a református és evangélikus mellett az unitárius egyházat is. A Szövetség tisztikarában unitáriusok is vannak. A szorosabb és gyakoribb társadalmi érintkezés esetleg elősegítheti a hivatalos korlátok lebontását is.

Szekta-e az unitárizmus?

Keresztényeknek tekinthetők-e az unitáriusok?

A *Csikesz Sándor* debreceni egyetemi tanár szerkesztésében megjelenő *Theologiai Tanulmányok* 14. számában lic. theol. dr. phil. *Karner Károly*, a pécsi egyetem ev. hittudományi karának ny. rk. tanára *A felekezetek Magyarországon a statisztika megvilágításában* címmel írott munkájának 77. lapján azt írja az unitárizmus-ról: „Ez a szekta, amely tulajdonképpen már alig is nevezhető keresztyénnek, szemmel láthatólag csak a multnak az örökségéből él“.

Ezt az elfogult — nem mondjuk, hogy „keresztyénnek alig tekinthető“ — megállapítást súlyosbítja az a körülmény, hogy *Karner* Károly annak a soproni theol. akadémiának a professzora, amelyben egykor *Masznyik* Endre és *Schneller* István hirdették a krisztusi szeretet igéit. Gondolatban se akarjuk a felekezeti türelem nemes hagyományait ápoló pozsonyi, most soproni evangélikus theol. akadémia felfogását a *Karner* Károlyéval azonosítani. Sőt azt az állítást is megmerjük kockáztatni, hogy *Karner* Károly az egész egyetemes evang. egyházban egyedül áll az unitarizmusról nyilvánított véleményével.

Állításunkat a múltban igazolja az evang. és unitárius egyházak őszinte testvéries viszonya, amelyet soha semmi kedvetlenítő érzés vagy cselekedet meg nem zavart. Ez a testvéri viszony nemcsak negatív irányban, de pozitív megnyilatkozásokban is éreztette áldásos hatását. Rövidség okáért csak az Istenben boldogult *Masznyik* Endre ama nemes lélekből fakadt tetteire hivatkozunk, amellyel a múlt század 80-as éveiben röpiratban kelt az unitarizmus védelmére, amikor minket a Protestáns Irodalmi Társaságból kizártak. De a jelen is állításunk mellett bizonyít. Mert hiszen a *Karner* Károly megállapításának tarthatatlanságát éppen egy evangélikus professzor kollégája, dr. *Schneller* Károly, a miskolci evang. jogakadémia tanára mutatta ki.

Dr. *Schneller* Károly ismertette ugyanis a Protestáns Szemle 1932. évfolyamának 1. számában *Karner* Károlynak fennebb említett dolgozatát. Ismertetése rendjén *Karner* munkájának minket érdeklő részéről szószerint ezt mondja:

— *Az unitáriusokat, ezt a János Zsigmond óta bevett religiót talán mégsem szabadna „szektá“-nak mondani (77. l.). Szerző róluk így szól: „amely tulajdonképpen már alig is nevezhető keresztyénnek“. Itt elveti a súlykot. Elvégre is a Jézus Krisztussal és a szentírással szemben való viszony a döntő. Csak azért, mert a legkövetkezetesebben és — megengedjük — legtúlzóbban vonták le a hitújítás konzekvenciáit, nem lehet őket kirekeszteni sem a protestantizmus, sem a keresztyénség sorából, minthogy nem lehet a protestánsok közül kizárni az anglikánokat sem, akik a legkevésbé távolodtak el a katolikus egyháztól. —*

A dr. *Schneller* Károly kioktatásának idézésével a *Karner* elírását érdemben el is intéztük. Mert bármilyen bántó is *Karner* megállapítása, mi az ő javára mégis csak elírásnak vesszük a szektának és alig keresztyénnek minősítést. Egyrészt azért, mert nem tesszük fel *Karnerről*, hogy mint Krisztus urunk jó tanítványa, tudatosan sérteni akart volna. Másrészt azért tekintjük *Karner* osztályozását elírásnak,

mert a szóbanforgó munkájában ő maga is a *keresztyének* és az *egyházak* közé sorozza az unitáriusokat és az unitarizmust. Így például a 62. lapon ezt mondja: „A táblázatból könnyen leolvasható, hogy a **keresztyén felekezetek** közt az írni-olvasni tudók közt, első helyen az **unitáriusok**, majd az evangélikusok állanak“. Ugyanazon a lapon alább pedig ez áll: „...„mégis általánosságban utalhatunk arra, hogy — mint a fentiekből kitűnik — a **keresztyén egyházak** hívei közt az **unitáriusoktól** eltekintve, az evangélikusok képviselik a legmagasabb kultúrát“. Tehát úgy is, mint **unitáriusok**, úgy is, mint **egyház** százszázalékos jó minősítést kapunk *Karner*től. A „szekta“ és „alig keresztyén“ és a százszázalékos „keresztyén“ és „egyház“ kifejezések közt „szemmel láthatólag“ fennálló differenciák egyeztetése természetesen a *Karner* dolga.

Karner okulására és jövőbeli mihez tartására idejegyezzük *Karner* idézett munkájának 33. lapjáról a következő sorokat:

— Ha az ember minden felekezet vezetőitől elvárhatná, akkor szeretné is azt hinni, hogy a szeretet parancsa, amelyet minden felekezet ajkán hord, ne maradjon csak üres szó, hanem valóságot öltson. És pedig valóságot öltson ne csak abban a formában, hogy egyik felekezet igyekszik a másiknak a híveit „megtéríteni“, hanem *abban az értelemben is, hogy a másik meggyőződését és életét tiszteletben tartja és nem gázol bele annak elemi életérdekeibe.* —

*Karner*nek erre a keresztyén lelkületű megállapítására mi jó szívvel mondunk *amen*-t. Reméljük, hogy amikor még foglalkozik a *keresztyén unitárius egyházzal* — nem feledkezik meg saját szavairól.

Barabás István.

Dr. Abrudbányay Ede

a Dávid F. Egylet elnöke.

Az őszi főtanácsi ülésen a D. F. E. dr. *Abrudbányay* Edét választotta elnökéül. Az új elnök egyetlen unitárius tagja a bukaresti országgyűlésnek. Kiváló jogász, önfeláldozó unitárius és törhetetlen magyar ember, aki az ősi rögön állva, osztozik az erdélyi magyarság kálváriás sorsában. Elnöki megnyitóját haszonnal olvashatja mindenki, de különösen azok, akik a paragrafusokba merevített egyházi életben a lényegét feláldozzák a formákért.

Az elnöki megnyitó így hangzik:

Mélyen tisztelt Közgyűlés!

Őszinte hálával köszönöm megtisztelő bizalmukat, amellyel engem a Dávid Ferenc-Egylet elnöki székébe emeltek.

Végtelenül megtisztelő rám nézve bizalmuk önmagában is, azonban a megtiszteltetést fokozza az a tény is, hogy bizalmukkal nagy elődök nyomdokaiba helyeztek.

Mint gondolkodáshoz szokott ember, igyekszem új elhivatásom lényegével tisztába jönni.

Első pillanatra azt mondhatnám, hogy a Dávid Ferenc-Egylet elnöki székében tovább fogom folytatni azt a küzdelmet, amelyet életem céljául választottam: küzdeni és dolgozni fogok az igazságért.

Csak hogy az az igazság, amelyért mint jogász és politikus küzdöttem, az emberek labilis alapon nyugvó jogi igazsága volt; ellenben a Dávid Ferenc-Egylet elnöki székében az örökértékű isteni igazság szolgáivá szegődöm.

Emberi és isteni igazság! Egy egész világ választja el a kettőt egymástól.

Az emberi igazság gyengéje az egyoldalúság, az egyéni, parciális érdekszolgálat, mert hiszen az emberi igazság egyesek bukásán keresztül vezet mások diadalához. Az emberi igazság egyoldalúságát a római jogbölcselei úgy fejezte ki, hogy „summum jus, summa injuria!”

A jogi igazság tökéletlen voltát a nyomában támadó diszharmónia jellemzi! Az emberi győzelem diadalmámorába örömcseppeket csepegtet, az emberi igazság diadalhymuszába kirívó diszharmóniával süvít belé az elbukott és alólmarradt milliók kétségbeesett fogcsikorgatása...

A tökéletes harmónia az az elválasztóvonal, amely az isteni igazságot a jogi igazságtól elhatárolja.

Az isteni igazság eszközei a szív szeretete, amely az embereket összekapcsolja és a hit világosító ereje, amely a szív indulatait fölemeli és tisztultabb szférák felé irányítja.

Szívünk szeretetén át igyekezzünk megismerni és magunk mellé emelni embertársainkat és hitünk erejével küzdjünk, dolgozzunk és törekedjünk megvalósítani Istennek országát itt e földön.

Elnöki programomat egyetlen mondatba foglalhatom össze: célom és törekvésem a vallásos kultúra segítségével tisztábbá, szebbé és harmonikusabbá tenni az emberi életet.

Ehhez a programhoz kérem én az Önök nagyértékű támogatását és kérjük mindannyian töredelmes lélekkel a jó Isten áldását és segedelmét.

Albert Dénes a magyarországi Unitárius Egyház volt jószágigazgatója és a Magyar Unitárius Egyház tanácsosa január 26-án 96 éves korában jobblétre szenderült. Temetése január 28-án volt Kolozsvárott a magyar társadalom nagy részvéte mellett. Gyermekei, rokonai és a Mikó, Benczédi, Nyiredy és Szigethy család gyászolja. Legyen örök nyugovása csendes!

Dr. Héderváry Lehel újpesti kir. közjegyző, volt országgyűlési képviselő, Budapesten 54 éves korában, hosszas szenvedés után február 2-án meghalt. Február 4-én temették a Kerepesi-temetőben a székesfőváros által adományozott diszírba a politikai világ és tisztelői nagy seregének jelenlétében. Pihenjen csendesen!

Árkosi dr. Barabás Sándor Háromszék vármegye tb. főorvosa január 14-én 82 éves korában elhunyt. Sepsiszentgyörgyön temették el nagy részvét mellett január 16-án. Nyugodjék csendesen!

Dávid Ferenc-utca Budapesten. Budapest székesfőváros tanácsa az egyházközség kérelmére I. ker. Kelenföldön az egyik névtelen utcavonalat *Dávid Ferenc-utcának* nevezte el. Az egyházközség *János Zsigmond*, aranyosrákosi *Székely Sándor* és *Kriza János* nevét is beterjesztette a főváros Közmunka-Tanácsához. Ezekre azonban nem reflektált a főváros.

Egyházi adók fizetése. Az egyházközség a multban a hivekkel szemben teljesen az egyéni jóakaratra bízta az adófizetést. Az egyház fennállásának alapját képező templomházunk *tiszta* jövedelme a nagy adók és dologi kiadások miatt úgy megcsappant, hogy a mai nehéz gazdasági viszonyok között kötelezettségeinknek csak akkor tudunk fennakadás nélkül megfelelni, ha szorongatott helyzetben mindig áldozatra kész hiveink mult évi hátralékaikat és folyó évi adóikat már most fizetni kezdik. Részletekben hiveinkre is könnyebb lesz a fizetés, vagy a mai helyzethez alkalmazottan: a részletekben kevésbé érezzük meg az egyház terhét. A mi terhünk édes-kevés erdélyi testvéreink nyomasztó terhéhez képest. (—)

Az első szeminárium-est január 22-én este fél 9 órakor volt a Brassai Sámuel ifjusági egyesületben *Szabó István* presbiter, volt ifjusági elnök megnyitó szavai után *Kriza Kálmán* vegyész-mérnök, az egyesület elnöke, tartott előadást azokról a vonatkozásokról, amelyek a németséget és a magyarságot hol előnyösen, hol hátrányosan összefűzik. Egyszersmind azokra a veszedelmekre is világosság derült az

előadást követő vita folyamán, amelyet ránk magyarokra fenyegetően nehezdednek. A szép számmal összegyűlt hallgatóság azzal a gondolattal oszlott szét, hogy már igazán itt volt az ideje e vitaesték megrendezésének. A következő hónapokban folytatódnak az előadások.

Unitárius férfiösszejövetel. Az elnökség által tervezett összejövetel halasztást szenved, mert a vezető atyánkfiai közül egyesek az utóbbi időben gyengélkedtek s az ő jelenlétük nélkül e szélesebbkörű barátságos vacsorát nem tarthatjuk meg. A cél az, hogy az igazgatótanács és presbiterium tagjain kívül híveink minél nagyobb számban vehessenek részt. Remélhetőleg március hó első hetében az összejövetelt megtarthatjuk. (Elnökség.)

A lelkeszi fizetések csökkentése. Az általános gazdasági nehézségek szomorú következményeit a budapesti egyházközség se tudta elkerülni. Az üresen álló boltok elmaradt boltbére a nyers bevételt 10.000 pengővel csökkentette. A jelenlegi boltbérlők bérleengedéseket kértek. Az egyházközség elmellőzhetetlen feladatai a dologi kiadásokat is megnövelték, úgyhogy a személyi kiadásokra a megkívántató fedezetet — az elhanyagolt épületre szükséges költségek figyelembe vételével — megnyugtató módon megtalálni nem lehetett. A mi egyházunk lelkeszei a többi nagy egyházakkal szemben minden tekintetben különleges helyzetben vannak, azonban a gazdasági bizottság lelkeszeink munkásságának messzemenő méltánylása mellett is kényszerítettnek érezte magát, hogy a lelkeszi fizetéseknél az állami tisztviselőkkel szemben alkalmazott 15 és 13%-os csökkentés keresztülvitelét javasolja a presbitériumnak. (t. gy.)

Az unitárius ünnepségek, előadások látogatása. A nagyterületű fővárosban szétszórta lakó híveknek a mai gazdasági viszonyok között fokozottan nehéz az unitárius összejövetelek látogatása, azonban az unitárius sokszor hangoztatott összetartás gyakorlatilag az összejövetelek látogatása útján erősíthető, növelhető. Óhajtandó és kívánatos, hogy különösen azok a kedves atyánkfiai, akik az adminisztrációs üléseken nem vesznek részt, az unitárius másirányú összejöveteleket minél számosabban látogassák, hogy a lelkes munkakedvet ezáltal is fokozzák. (—)

Helyreigazítás. Az *Értesítő* folyó évi 7. számában *Igazságot Magyarországnak* kezdetű hírünkbe nyomdahiba miatt tévedés csúszott be. Ez a mondat: „Angol hitrokonaink“ kézirat szerint így hangzik: „Angol hitrokonaink közül sokan“.